Book Review

ภาษาศาสตร์เบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ 5, 2555.

โดย ม.ล. จรัลวิไล จรูญโรจน์

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2555. 295 หน้า

นภาลัย ทองปัน
Naparlai Tongpan

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900
Office of University Library, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand.

หลายคนอาจเคยสงสัยว่า วิชาภาษาศาสตร์ (Linguistics) มีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร และนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร ผู้เขียน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หม่อมหลวง จรัลวิไล จรูญโรจน์ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนภาษากับการเรียนภาษาศาสตร์ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน (หน้า 1) และได้อธิบายไว้ในบทที่ 1 เพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้ผู้เรียนเข้าใจความแตกต่างระหว่างการเรียนภาษาศาสตร์โดยเปรียบเทียบกับการเรียนภาษา ในแง่ลักษณะสำคัญของภาษาศาสตร์คือ เป็นเชิงวรรณนา (descriptive) เป็นวัตถุวิสัย (objective) เป็นสากลลักษณ์ (universal) และเป็นวิทยาศาสตร์ (scientific) ซึ่งผู้วิจารณ์จะได้กล่าวถึงในรายละเอียดของแต่ละบทต่อไป

หนังสือเล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้สอนภาษาศาสตร์เบื้องต้น ของคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นอกจากนี้ยังมุ่งให้ความรู้ด้านภาษาศาสตร์ในระดับพื้นฐานแก่ผู้สนใจทั่วไป

ผู้เขียนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เข้าใจวิชาภาษาศาสตร์แขนงต่างๆ อย่างกว้างขวาง ในระดับต้น จึงได้เลือกหัวข้อที่สำคัญและเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิชาภาษาศาสตร์ในระดับสูงขึ้น และเฉพาะเจาะจงมากขึ้นที่บรรจุในหนังสือเล่มนี้อย่างครบถ้วน รวมถึงการใช้ภาษาที่เรียบง่ายและใช้คำศัพท์วิชาการเฉพาะทางเท่าที่จำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนและผู้สนใจสามารถเข้าใจได้ง่ายแม้ว่าจะไม่มีพื้นความรู้ทางภาษาศาสตร์มาก่อนก็ตาม (บทนำ)

สำหรับการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยสองส่วนหลัก คือ ส่วนแรกเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับภาษาศาสตร์ในด้านต่างๆ รวมทั้งสิ้น 17 บท นับตั้งแต่เรื่อง เสียง คำ ประโยค ความหมาย การเรียนรู้ภาษา ระดับตัวเขียน และการใช้ภาษาในสังคม ส่วนที่สองเป็นภาคผนวก อันมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเขียนสัทอักษรแทนเสียงภาษาไทย และการพิมพ์สัทอักษรด้วยคอมพิวเตอร์

ผู้เขียนได้ปรับปรุงเนื้อหาของหนังสือเรื่อยมาจากประสบการณ์สอนจริงในชั้นเรียน ปัจจุบันเป็นการพิมพ์ครั้งที่ 5 โดยการพิมพ์ครั้งนี้ผู้เขียนได้เปลี่ยนแปลงสัญลักษณ์แทนเสียงให้ตรงกับระบบสากลมากขึ้น เพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนให้ครอบคลุมและทันสมัยยิ่งขึ้น รวมทั้งสิ้น 17 บท และท้ายบทเป็นภาคผนวก อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเนื้อหาของหนังสืออาจแยกเป็น 2 ส่วนหลักๆ คือ ส่วนแรกมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาษาศาสตร์ ในบทที่ 1- 5 ส่วนที่สองตั้งแต่บทที่ 6 เป็นต้นไป มีเนื้อหาเชิงลึกว่าด้วยหลักการศึกษากฎเกณฑ์ต่างๆ ของภาษา ทั้งที่เกี่ยวกับโครงสร้าง การออกเสียง ซึ่งผู้เรียนต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการถอดสัทอักษร ซึ่งผู้เขียนนำเสนอในภาคผนวกท้ายเล่ม ดังเนื้อหาที่สรุปเป็นบทต่างๆ ต่อไปนี้

รู้จักกับภาษาศาสตร์ บทที่ 1 ผู้เขียนอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจว่า ภาษาศาสตร์คืออะไร ด้วยการเปรียบเทียบการเรียนภาษาศาสตร์ ลักษณะสำคัญของภาษาศาสตร์คือ เป็นเชิงวรรณนา เป็นวัตถุวิสัย เป็นสากลลักษณ์ และเป็นวิทยาศาสตร์ นั่นหมายถึง เชิงวรรณนาเป็นการกล่าวบรรยายหรือพรรณนาสิ่งต่างๆตามที่เป็นจริง โดยไม่มีการชี้นำว่าสิ่งนั้นควรจะเป็นอย่างไร หรือเป็นการมองสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง โดยไม่ใช้ความรู้สึกส่วนตัวหรือของสังคมมาตัดสินคุณค่าว่าดีหรือไม่ดีตามการตีค่าแบบวัตถุวิสัย ซึ่งต่างจากการเรียนภาษาที่มีลักษณะเชิงบัญญัติ (prescriptive) คือมีการบัญญัติไว้ ว่าอะไรดีหรือไม่ดี ซึ่งถือเป็นการชี้นำผู้เรียน ว่า เราควรพูดอย่างไร เขียนอย่างไร ใช้สำนวนอย่างไร เปลี่ยนรูปคำนามอย่างไร ในลักษณะอย่างไร

https://doi.org/10.34044/j.kjss.2016.37.1.07
2452-3151/© 2016 Kasetsart University

สะกดคำอย่างไร เรียงประโยคอย่างไรจึงจะถูกต้องเหมาะสม เป็นต้น ซึ่งเป็นการตัดสินคุณค่าตามความรู้สึกส่วนตัวที่เรียกว่า อัตวิสัย (subjective) นอกจากนี้ ภาษาศาสตร์ยังเป็นการเรียนที่ไม่ได้เน้นที่จะนำภาษาไปใช้ฟัง พูด อ่าน หรือเขียนโดยตรง แต่เป็นการนำความรู้เพื่อไปวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างๆในภาษาทั่วๆไปอย่างเป็นสากลโดยรวมมากกว่าจะเน้นไปที่ภาษาใดภาษาหนึ่งโดยเฉพาะ (*หน้า 7*)

สำหรับประโยชน์ของภาษาศาสตร์มีมากในวงวิชาการ ได้แก่ ฝึกให้ผู้เรียนใจกว้าง และมีใจเป็นกลางโดยไม่ใช้ความรู้สึกมาตัดสินคุณค่าของภาษา โดยให้มองว่าทุกภาษามีคุณค่าเท่ากัน (*หน้า 10*) เช่น ภาษาถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะตัว เป็นต้น ผู้เรียนภาษาศาสตร์มีแนวโน้มที่จะทำความเข้าใจและจัดระบบมากกว่าท่องจำ เพราะผู้เรียนภาษาศาสตร์จะสามารถสรุปกฎได้ด้วยตนเอง จะได้ความรู้ด้านสัทศาสตร์ (Phonetics) ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของภาษาศาสตร์ สอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่า การออกเสียงของมนุษย์ต้องใช้อวัยวะส่วนไหน อย่างไร ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสอนภาษาเกี่ยวกับการออกเสียง ดังนั้น ผู้เรียนภาษาศาสตร์จะสามารถนำไปประยุกต์กับงานอื่นๆ ได้มากโดยเฉพาะเรื่องของการสอนหรือการถ่ายทอดความรู้ทางด้านภาษา

ท้ายบทเป็นแบบฝึกหัดให้วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องภาษาวิบัติ ซึ่งในสังคมของผู้ใช้ภาษา หรือเจ้าของภาษามักเห็นพ้องกันว่า การใช้ภาษาวิบัติเป็นเรื่องที่ไม่สมควรกระทำ แต่ในขณะที่ผู้ที่ศึกษาวิชาภาษาศาสตร์กลับมองอีกมิติหนึ่ง คือ "*การตัดสินว่าภาษาแบบใดเป็นภาษาวิบัติ มิได้ขึ้นกับเหตุผลทางภาษาเอง แต่เป็นเหตุผลทางสังคม ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าใครมีอำนาจมากกว่าใคร ผู้มีอำนาจมากกว่าจะเป็นผู้กำหนดทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนต้องการ แม้แต่ภาษาก็กำหนดว่าภาษาที่ตนใช้หรือคุ้นเคยหรือที่ตนชอบเป็นภาษาที่ดี ที่เจริญ แต่ที่ตนไม่คุ้นเคย ไม่ได้ใช้หรือที่ตนไม่ชอบ ว่าเป็น ภาษาวิบัติ*" (*หน้า 15*) ซึ่งสรุปได้ว่าการใช้ภาษาที่มีความหลากหลายในสถานการณ์ต่างๆ ย่อมแปรผันไปตามลักษณะงานที่ใช้ บุคคล กาลเวลา (เทศะ) ที่สังคมคงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ปรากฏการณ์ดังกล่าวจะเกิดได้ทุกชาติและทุกภาษา

ธรรมชาติของภาษา ในบทที่ 2 มุ่งให้ผู้อ่านเข้าใจเกี่ยวกับความจริงของการเกิดขึ้นของภาษาที่แต่ละสังคมของมนุษย์เป็นผู้กำหนด ซึ่งเน้นย้ำว่า ภาษาของมนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์ที่ไม่สามารถเรียกได้ว่ามีการใช้ภาษาเช่นมนุษย์ แต่สัตว์จะใช้การสื่อสารผ่านสัญชาตญาณในการดำรงชีวิตมากกว่า ในขณะที่ภาษาคอมพิวเตอร์ไม่ถือเป็นภาษาในนิยามของภาษาศาสตร์ เพราะมีข้อจำกัดในการสื่อสารได้ทุกเรื่องที่มนุษย์มี โดยผู้เขียนได้อธิบายพร้อมกับยกตัวอย่าง และมีการเปรียบเทียบที่ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยาก ที่สรุปเป็นหัวข้อย่อยๆ เกี่ยวกับ ลักษณะของภาษา ได้แก่ 1) มีความสัมพันธ์ที่อธิบายเหตุผลไม่ได้ ระหว่างรูป (form) และความหมาย (meaning) 2) ภาษาเป็นระบบที่เกิดขึ้นจากความตกลงกันในสังคม 3) ภาษาเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางสังคม ไม่ใช่สัญชาตญาณ 4) ภาษาสามารถใช้สื่อสารได้ไม่จำกัดเรื่อง 5) ภาษาสามารถสื่อเรื่องที่ไม่ได้เกิดต่อหน้า หรือไม่เป็นจริงในขณะนั้นได้ 6) ใครๆ ที่รู้ระบบ ย่อมสื่อภาษานั้นได้ และ 7) ภาษามนุษย์มีความไม่จำกัด แต่สร้างขึ้นจากสิ่งที่มีจำนวนจำกัด (*หน้า 18-23*) ท้ายบท กล่าวถึงข้อเท็จจริงที่น่ารู้เกี่ยวกับภาษา ซึ่งมีความน่าสนใจมาก เช่น เด็กทุกเชื้อชาติเกิดมาพร้อมกับความสามารถที่จะเรียนรู้ภาษา และ ทุกภาษาเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ ตามกาลเวลา เป็นต้น

ภาษา: ถ้าตาไม่ดูถ้าหูไม่ฟัง บทที่ 3 เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ภาษามนุษย์นั้นเน้นไปที่ภาษาที่สื่อด้วยการพูดและการฟัง (*หน้า 26*) เกิดปัญหาอะไรขึ้นกับคนตาบอดและคนหูหนวก ในกรณีแรกคือตาไม่ดู ผู้เขียนได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้อักษรเบรลล์ (Braille) ตั้งชื่อตาม หลุยส์ เบรลล์ (Luise Braille) ชาวฝรั่งเศสซึ่งเป็นผู้ประดิษฐ์ตัวอักษรนี้ขึ้น โดยตัวอักษรมีลักษณะเป็นจุดนูนเพื่อให้ใช้ปลายนิ้วสัมผัสได้ (หน้า 27) ผู้เขียนได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับการเขียน และการใช้โดยสังเขปพร้อมกับแสดงภาพประกอบ ซึ่งมีความชัดเจนและง่ายแก่การทำความเข้าใจ พร้อมสรุปว่า "*ผู้บกพร่องทางสายตาไม่ได้มีภาษาของตนเอง พวกเขาใช้ภาษาเดียวกับคนอื่นๆในสังคม เวลาพวกเขาอ่านเขียนพวกเขาก็ใช้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ฯลฯ เหมือนคนอื่นๆ เพียงแต่ตัวอักษรของพวกเขาเป็นตัวอักษรที่ประดิษฐ์ขึ้นมาโดยเฉพาะให้อ่านได้ด้วยการสัมผัสเท่านั้น*" (*หน้า 32-33*)

สำหรับกรณีหูไม่ฟัง หมายถึง ผู้บกพร่องทางการได้ยินแต่กำเนิด ซึ่งโดยทั่วไปจะไม่สามารถพูดได้ทั้งๆ ที่พวกเขามีอวัยวะในการออกเสียงครบสมบูรณ์ สาเหตุคือพวกเขาไม่เคยได้ยินเสียงพูดใดๆมาก่อน จึงไม่มีต้นแบบให้ทราบได้ว่าออกเสียงอย่างไร ดังนั้น การสื่อภาษาจึงใช้ท่าทางและรับรู้ด้วยตา ที่เรียกว่า "ภาษามือ" หรือ "sign language" (*หน้า 33*) ภาษามือยังมีความแตกต่างกันไปตามถิ่น เช่น มีภาษามือไทย ภาษามืออเมริกัน ภาษามือญี่ปุ่น ภาษามืออังกฤษ ฯลฯ ภาษามือมีฐานะเป็นภาษาที่สมบูรณ์เหมือนภาษาอื่นๆ ใช้สื่อสารได้ไม่จำกัดไม่

ว่าเรื่องรูปธรรม นามธรรมเหมือนกับภาษาอื่นๆ นั่นคือ ผู้บกพร่องทางการได้ยินมีภาษาของตนเองนั่นเอง (*หน้า 41*)

สมองกับภาษา บทที่ 4 ในส่วนของเรื่องสมองที่มีหน้าที่เกี่ยวกับภาษานั้นจะอยู่ในบริเวณสมองซีกซ้ายคือ บริเวณที่เรียกว่าโบรคา (Broca's area) และบริเวณเวอร์นิก (Wernicke's area) ซึ่งทั้งสองส่วนมีหน้าที่ต่างกัน คือ บริเวณโบรคา ทำงานควบคุมเกี่ยวกับคำ ไวยากรณ์ และการพูด ถ้าบริเวณนี้ได้รับการกระทบกระเทือนอาจทำให้พูดได้ยากลำบาก ใช้เวลานานเพื่อนึกหาคำที่ต้องการพูด การใช้คำบุรพบท คำนำหน้านาม และคำเชื่อมต่างๆ บกพร่อง ดังนั้น คำที่พูดจึงมักมีแต่คำเนื้อหา เช่น คำนาม คำกริยา และคำคุณศัพท์ นอกจากนี้ยังมักมีปัญหาในการเรียงลำดับคำด้วย สำหรับบริเวณเวอร์นิก ทำงานควบคุมเนื้อหาและความเข้าใจภาษา ดังนั้น ถ้าบริเวณนี้ได้รับการกระทบกระเทือนอาจทำให้พูดได้ไม่คล่องแคล่ว การออกเสียงชัดเจนแต่ใช้คำผิดมาก (*หน้า 49*) ซึ่งผู้อ่านอาจจะเริ่มสังเกตเห็นแล้วว่า ความรู้เกี่ยวกับภาษาศาสตร์นั้นสามารถนำไปวิเคราะห์ปัญหาของผู้ป่วย และทำความเข้าใจในแขวงวิชาวิทยาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี แต่ที่น่าประหลาดใจอีกประการหนึ่งในส่วนของท้ายบทคือ สติปัญญาไม่มีส่วนสัมพันธ์กับการใช้ภาษาของมนุษย์แต่อย่างใด (*หน้า 52*) แต่เรื่องของภาษากลับมีส่วนสัมพันธ์กับเพศของผู้ใช้ภาษา นั่นคือ มีข้อค้นพบว่า ความแตกต่างด้านการใช้ภาษาของเพศชายและเพศหญิงบางส่วนมาจากความแตกต่างทางด้านสมอง (*หน้า 53*) สรุปคือ ผู้หญิงมีความสามารถทางภาษาที่สูงกว่าผู้ชาย และมีความละเอียดอ่อนกว่าในด้านความสัมพันธ์และความรู้สึก (*หน้า 55*) ซึ่งสามารถอธิบายด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างชัดเจน

การเรียนรู้ภาษา บทที่ 5 ในบทนี้มีประโยชน์มากต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน หรือเป็นโอกาสของการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งว่าด้วยเรื่องกลไกการเรียนรู้ภาษาแรกและภาษาที่สอง ผู้เขียนได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษาของมนุษย์ตั้งแต่เป็นเด็กทารกจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ เป็นเรื่องที่น่าศึกษามาก จากทฤษฎีที่ผู้เขียนได้ยกมากล่าวพร้อมกับกรณีตัวอย่าง ได้กล่าวถึงนักภาษาศาสตร์จิตวิทยาที่ได้ให้ความรู้ว่า มนุษย์มีการเรียนรู้ทางด้านภาษาตั้งแต่เป็นทารก ภาษาที่เป็นภาษาแรก (first language) หรือที่เรียกว่าภาษาแม่ (mother language) อาจไม่ใช่ภาษาแรกที่เด็กได้เริ่มเรียนรู้ในครอบครัว เพราะหากเด็กคนนั้นต้องเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมใหม่ที่มีการใช้ภาษาอีกภาษาหนึ่ง อาจทำให้เด็กคนนั้นมีภาษาแรกเป็นอีกภาษาหนึ่งตามที่ใช้ในสังคม และอาจทำให้ลืมภาษาแรกหากไม่ได้ใช้อีก หรือหากเด็กยังจำภาษาเดิมได้ด้วย เด็กคนนี้จะมีภาษาแม่สองภาษาได้เช่นเดียวกัน

มีทฤษฎีว่าด้วยการเรียนรู้ภาษาอยู่หลายทฤษฎี แต่ที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบันมากที่สุดคือ ทฤษฎีที่เรียกว่า Generative Transformational Grammar ของนักภาษาศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงคือ Chomsky (*หน้า 63*) ที่เชื่อว่าเด็กมีกลไกบางอย่างที่สามารถสรุปกฎเกณฑ์ของภาษาในด้านต่างๆ และนำกฎเกณฑ์ที่ได้นั้นมาผลิตรูปภาษาเองได้ไม่จำกัด

ความจริงที่เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า เด็กเรียนภาษาแรกด้วยวิธีการที่เป็นธรรมชาติและด้วยความง่ายดายและรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการเรียนภาษาเดียวหรือหลายภาษาพร้อมกันก็ตาม และไม่สร้างความยุ่งยากแก่เด็ก แม้ว่าในช่วงแรกอาจแสดงให้เห็นการปนภาษาอย่างมากก็ตาม (*หน้า 64*) ซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ที่มีอายุมากในการเรียนภาษาที่มักมีข้อจำกัดด้านเวลาและความสามารถในการจำ ทำให้มักไม่มีโอกาสใช้วิธีอย่างการเรียนภาษาของเด็ก (*หน้า 69*)

ตั้งแต่บทที่ 6 ถึงบทสุดท้ายคือ บทที่ 17 มีรายละเอียดของเนื้อหาที่ค่อนข้างลึกในด้านโครงสร้างของภาษา ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายในแง่ของวิชาภาษาศาสตร์ ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการเรียนวิชาภาษาศาสตร์เชิงลึกในเบื้องต้นที่ควรรู้ได้แก่ เสียงและหน่วยเสียง การผลิตเสียงพูด ระบบเสียงและการวิเคราะห์ระบบเสียง พยางค์ คำและประเภททางไวยากรณ์ ประเภทของภาษา ลำดับคำ การวิเคราะห์คำและประโยค โครงสร้างประโยค ความหมาย ระบบตัวเขียน และภาษาในสังคม และท้ายเล่มเป็นภาคผนวก เกี่ยวกับ การถอดสัทอักษรสากลแทนเสียงภาษาไทย การพิมพ์สัทอักษรด้วยคอมพิวเตอร์ และตารางสัทอักษรสากล ซึ่งผู้วิจารณ์จะขอกล่าวในรายละเอียดโดยย่อดังต่อไปนี้

ก่อนที่จะกล่าวถึงบทต่อไป ผู้วิจารณ์ขอกล่าวถึงภาคผนวก ก การถอดสัทอักษรสากลแทนเสียงภาษาไทย ตามที่ผู้เขียนแนะนำไว้ว่า ผู้อ่านต้องทำความเข้าใจก่อนที่จะอ่านในบทที่ 6-8 สำหรับสัทอักษร (Phonetic alphabet) เป็นชุดของตัวอักษรที่ใช้แทนเสียงสำหรับบุคคลทั่วไปซึ่งอาจพบเห็นได้ในพจนานุกรม ซึ่งเป็นอักษรที่ดัดแปลงมาจากตัวอักษรโรมันเป็นหลัก จึงมีรูปร่างคล้ายคลึงกับตัวอักษรในภาษาอังกฤษที่อาจทำให้หลายคนเข้าใจผิด ผู้เขียนจึงได้เน้นย้ำว่าการศึกษาสัทอักษร ควรจดจำ "รูปร่าง" ของสัทอักษรคู่ไปกับ "เสียง" (ไม่ใช่จำ "คำเรียกตัวอักษรในภาษาอังกฤษ" คู่กับเสียง) (*หน้า 234*)

เสียง และหน่วยเสียง บทที่ 6 กล่าวถึงเสียงที่มนุษย์นำมา

ใช้ในภาษา ซึ่งสามารถจำแนกเป็นหน่วยเสียงที่ผ่านการจัดระบบแล้วแต่เป็นนามธรรม ซึ่งมีเกณฑ์ตัดสินว่าเสียงนั้นเป็นหน่วยเดียวกันหรือไม่ ได้แก่ เกณฑ์ด้านความหมาย และเกณฑ์ในด้านจิตวิทยาของเจ้าของภาษา อย่างไรก็ตาม ต้องพิจารณาจากเสียงพูดตามธรรมชาติ ไม่ใช่การออกเสียงที่ตั้งใจเป็นพิเศษในห้องปฏิบัติการภาษาหรือในสถานการณ์ที่ไม่เป็นธรรมชาติ (*หน้า 80*) และความยากหรือง่ายในการออกเสียงในภาษาแต่ละภาษาไม่ได้ขึ้นกับความยากง่ายในตัวของภาษา แต่ขึ้นกับความเคยชินของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

การผลิตเสียงพูด บทที่ 7 เกี่ยวข้องกับอวัยวะที่ใช้ผลิตเสียงพูดซึ่งมี 4 ส่วนคือ ปอด เส้นเสียง ลิ้นไก่ ปาก และอวัยวะในช่องปาก ซึ่งในบทนี้ผู้เขียนได้อธิบาย พร้อมกับยกตัวอย่างโดยละเอียด

ระบบเสียงและการวิเคราะห์ระบบเสียง บทที่ 8 กล่าวถึงความแตกต่างของระบบเสียงต่อผู้พูดภาษาซึ่งเกิดจากการเลือกเสียงมาใช้ในภาษา ซึ่งมีประโยชน์ต่อทำความเข้าใจเรื่องความแตกต่างของคนในชาติต่างๆ ที่สามารถออกเสียงในภาษาอื่นได้หรือไม่ได้ พร้อมกับผู้เขียนได้นำเสนอระบบเสียงของภาษาต่างๆ โดยจัดหน่วยเสียงให้อยู่ในรูปตารางในระบบภาษาต่างๆ ได้แก่ ระบบเสียงภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเยอรมัน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีนกลาง และภาษาฮินดี นอกจากนี้ยังนำเสนอวิธีการวิเคราะห์ระบบเสียงในส่วนท้ายบทอีกด้วย

พยางค์ บทที่ 9 ผู้เรียนต้องเข้าใจกฎเกณฑ์ในการนำเสียงมารวมกันเป็นพยางค์ตามกฎของโครงสร้างพยางค์ของแต่ละภาษาที่แตกต่างกันออกไป จะต้องรู้ว่าในแต่ละตำแหน่งมีหน่วยเสียงปรากฏได้กี่หน่วย หน่วยเสียงใดปรากฏที่ตำแหน่งใดได้บ้าง ซึ่งพบว่า ในบางครั้งการออกเสียงภาษาต่างประเทศอาจไม่ชัดเจนเป็นเพราะภาษานั้นๆ มีหน่วยเสียงที่เราไม่มี

คำและประเภททางไวยากรณ์ บทที่ 10 กล่าวถึง คำ หน่วยคำ ชนิดของหน่วยคำ และประเภททางไวยากรณ์ ซึ่งส่วนหลังยังมีรายละเอียดลึกลงไปถึง พจน์ (Number) ซึ่งเป็นประเภทของคำนามที่แสดงจำนวน การก (case) เป็นประเภททางไวยากรณ์ของคำนามที่มีการบังคับให้แปลงคำนามหรือสรรพนามไปตามบทบาทของผู้กระทำ หรือถูกกระทำในประโยค ลิงค์ (Gender) เป็นประเภททางไวยากรณ์ของคำนามที่จำแนกคำนามออกเป็นกลุ่มๆ เช่น ภาษาฝรั่งเศส ซึ่งมีคำนามที่แสดงถึงเพศ เป็นต้น กาล (Tense) เป็นประเภททางไวยากรณ์ของคำกริยา ให้ความหมายเกี่ยวกับเวลา เป็นต้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ต้องการเรียน หรือสอนภาษาเป็นอย่างมาก

ประเภทของภาษา บทที่ 11 กล่าวถึงเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกภาษา ซึ่งมี 3 เกณฑ์ที่ใช้กันมาก ได้แก่ เกณฑ์ลำดับคำ เกณฑ์การสร้างคำ และเกณฑ์ตระกูลภาษา โดยผู้เขียนได้แยกเกณฑ์ลำดับคำไปอธิบายในบทที่ 12 สำหรับเกณฑ์การสร้างคำนั้นมี 3 ประเภทหลักๆ คือ ภาษาคำโดด (Isolating language) เป็นหน่วยคำเพียงหน่วยเดียวที่แสดงความหมายได้ในตัวเอง ภาษาคำติดต่อ (Agglutinative language) ที่มีการสร้างคำโดยการนำหน่วยคำมาเรียงต่อๆกันโดยแต่ละคำสามารถแยกออกจากกันได้ และภาษาวิภัติปัจจัย (Inflectional language) เป็นการสร้างคำเช่นเดียวกับประเภทแรกแต่ไม่สามารถแยกคำแต่ละคำออกจากกันได้

ส่วนเกณฑ์ที่จำแนกภาษาตามตระกูลภาษานั้น เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่มีการนำไปใช้ทำให้เกิดวิวัฒนาการและเกิดความแตกต่างกันตามธรรมชาติ แต่จะมีความคล้ายคลึงกัน เช่น ภาษาไทยอยู่ในตระกูลไท-กะได (Tai-Kadai) ซึ่งมีภาษาอื่นๆ ในตระกูลนี้ได้แก่ ภาษาไทต่างๆ และภาษาลาว เป็นต้น (*หน้า 148*)

ลำดับคำ บทที่ 12 เป็นการจำแนกภาษาตามจำนวนภาษาที่ใช้ลำดับคำแบบต่างๆ เช่น ภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีลำดับคำแบบประธาน-กริยา-กรรม แต่บางภาษามีการลำดับคำที่แตกต่างออกไป เป็นต้น

การวิเคราะห์คำและประโยค บทที่ 13 กล่าวถึงวิธีการวิเคราะห์คำ และประโยค ด้วยหลักการสากลที่ผู้สนใจศึกษาภาษาต่างๆ สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ได้เองตามที่ข้อมูลภาษาให้มาโดยที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยการอ่านเพื่อรับความรู้จากตำราไวยากรณ์หรือจากการฟังครูสอนภาษาสรุปกฎให้เพียงอย่างเดียว

โครงสร้างประโยค บทที่ 14 เป็นการอธิบายแนวทางการวิเคราะห์โครงสร้างของประโยคที่อาจต้องหาเกณฑ์ที่เป็นข้อสรุปเพื่อสามารถนำไปใช้ในการตีความของรูปประโยคในกรณีต่างๆได้อย่างกว้างขวาง ผู้เขียนได้อธิบายโดยละเอียดพร้อมกับยกตัวอย่าง ได้แก่ หน่วยประกอบและหน่วยสร้าง กฎโครงสร้างวลี ประโยคกำกวม และปัญหาของการเขียนแผนภูมิแสดงโครงสร้างวลี

ความหมาย บทที่ 15 กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของภาษา โดยทั่วไปคือ “รูป” ซึ่งอาจเป็นเสียง (ในภาษาพูด) หรือท่าทาง (ในภาษามือ) ซึ่งต้องมี “ความหมาย” โดยผู้เขียนได้อธิบายในรายละเอียด ได้แก่ ประเภทของความหมาย ความหมายของคำ และความหมายโดยเจตนาซึ่งอาจทำให้สื่อสารกัน

ผิดพลาดได้หากผู้ฟังไม่เข้าใจเจตนาของผู้พูดที่ต้องการสื่อ

ระบบตัวเขียน บทที่ 16 ระบบตัวเขียนคือระบบที่เรานำภาษาพูดมาบันทึกให้อยู่ในรูปที่เห็นด้วยตา ยกเว้นอักษรเบรลล์ซึ่งผู้บกพร่องทางสายตาใช้มือคลำ (*หน้า 202*) ซึ่งมีหลายระบบ ได้แก่ ระบบตัวหนังสือภาพ ระบบตัวหนังสือความคิด ระบบการเขียนด้วยคำ ระบบตัวหนังสือพยางค์ ระบบการเขียนด้วยตัวอักษร

ภาษาในสังคม บทที่ 17 เป็นบทสุดท้ายที่ผู้เขียนได้อธิบายปรากฏการณ์ต่างๆของภาษาที่เกิดจากปัจจัยทางสังคม ได้แก่ เพศ วัย ระดับการศึกษา ฐานะทางสังคม อาชีพ บริบทการใช้ภาษา เป็นต้น ที่ภาษาศาสตร์เรียกว่า ภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistics) (*หน้า 215*)

หนังสือเล่มนี้นับว่าเป็นประโยชน์ที่เหมาะแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะช่วยให้ผู้ที่เรียนภาษาต่างๆ สามารถใช้ความรู้ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของภาษาแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อคนทั่วไปที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงสร้างโอกาสที่ดีต่อการปลูกฝังการเรียนภาษาของคนในครอบครัว โดยเฉพาะเด็กเล็กที่มีความสามารถในการเรียนรู้ภาษาอื่นที่นอกเหนือจากภาษาแม่ได้ดีและไม่ใช่เรื่องยากตามธรรมชาติ ซึ่งนับว่าเป็นความจำเป็นต่อการดำรงชีพในยุคโลกาภิวัตน์ เพราะภาษาถือเป็นเครื่องมือในการสื่อสารของมนุษย์ทุกชาติแบบไร้พรมแดน ที่ผู้เขียนได้ให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาศาสตร์อย่างเต็มที่ที่มีเนื้อหาจำเป็นต่อการศึกษาอย่างครอบคลุม ถึงแม้ว่าจะต้องใช้ความพยายามทำความเข้าใจอย่างเป็นลำดับขั้นตอนและมีเนื้อหาค่อนข้างยาก แต่ผู้เขียนได้ลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก พร้อมกับสามารถใช้ภาษาง่ายๆ ในการอธิบาย ทำให้ผู้อ่านทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้นพร้อมกับการยกตัวอย่างประกอบ หนังสือเล่มเล็กกระทัดรัดนี้จึงอัดแน่นด้วยความรู้เชิงวิชาการ และเป็นหนังสือที่น่าสนใจเล่มหนึ่งซึ่งผู้เรียนด้านภาษาไม่ควรพลาด